

The Combined Effect of Social-Emotional Learning Training and Computer-Based Cognitive Rehabilitation on Working Memory and Emotion Regulation in Adolescents

Parisa Yavari Zaveh: Department of psychology, Neyshabur Branch, Islamic Azad University, Neyshabur, Iran. yavari1995.p@gmail.com

Ahmad Mansouri*: Department of psychology, Neyshabur Branch, Islamic Azad University, Neyshabur, Iran. mansoury_am@iaau.ac.ir

Abstract

Introduction: While the effectiveness of social-emotional learning training methods and computer-based cognitive rehabilitation techniques on working memory and emotion regulation has been studied individually, less focus has been placed on the combined effectiveness of these two approaches. Therefore, the present study aimed to investigate the combined effectiveness of social-emotional learning training and computer-based cognitive rehabilitation on working memory and emotion regulation among adolescents.

Methods: This study is a quasi-experimental type with a pretest-posttest and control group. The statistical population consisted of all male adolescents who were studying in Mashhad City, Iran, in 2023-2024. Among them, thirty persons between the ages of eleven and thirteen were selected by cluster sampling and placed in two control and experimental groups. Both groups received ten sessions of social-emotional learning training. In addition, the experimental group received eight sessions of computer-based cognitive rehabilitation training using Captain's Log software. The working memory test and the difficulties of emotion regulation scale-short form were administered to the participants. Descriptive statistics indicators and multivariate and one-way analysis of covariance analysis using SPSS 26 were used for data analysis.

Results: The research results indicated a significant difference ($P < 0.05$) in working memory between the experimental and control groups. However, there was no significant difference ($P > 0.05$) in emotion regulation.

Conclusions: The combined impact of social-emotional learning training and computer-based cognitive rehabilitation can serve as an effective intervention for psychologists, school counselors, and other mental health professionals to enhance the working memory of adolescents.

Keywords

Emotion Regulation, Cognitive Rehabilitation, Working Memory, Social-Emotional Learning

*Corresponding Author

Study Type: Original

Received: 16 Dec 2024

Accepted: 01 May 2025

Please cite this article as follows:

Yavari Zaveh P, and Mansouri A. The combined effect of social-emotional learning training and computer-based cognitive rehabilitation on working memory and emotion regulation in adolescents. *Quarterly Journal of Social Work*. 2024; 13 (3); 17-28

اثربخشی ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری و تنظیم هیجان نوجوانان

پریسا یآوری زاوه: گروه روانشناسی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران. yavari1995.p@gmail.com
احمد منصوری*: گروه روانشناسی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران. mansoury_am@iaui.ac.ir

واژگان کلیدی

تنظیم هیجان، توانبخشی شناختی، حافظه کاری، یادگیری اجتماعی-هیجانی

* نویسنده مسؤول

نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۲۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۱

چکیده

پیشگفتار: اگرچه اثربخشی هر یک از روش‌های آموزش یادگیری اجتماعی هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری و تنظیم هیجان، به‌تنهایی بررسی شده است، اما توجه کمتری به اثربخشی ترکیبی این دو روش شده است. ازاین‌رو پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری و تنظیم هیجان نوجوانان انجام شد.

روش: این پژوهش از نوع شبه‌آزمایشی و با پیش‌آزمون-پس‌آزمون و گروه کنترل بود. جامعه‌آماري متشکل از کلیه نوجوانان پسر مشغول به تحصیل شهر مشهد در سال ۱۴۰۲ بودند که از میان آنان سی نوجوان دانش‌آموز یازده تا سیزده سال با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب و در دو گروه کنترل و آزمایش قرار گرفتند. هر دو گروه ده جلسه آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی را دریافت کردند اما گروه آزمایش هشت جلسه آموزش توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه را نیز با استفاده از نرم‌افزار کاپیتان‌لاگ دریافت نمود. آزمون حافظه کاری و فرم کوتاه مقیاس دشواری تنظیم هیجان برای شرکت‌کنندگان اجرا گردید. از شاخص‌های آمار توصیفی و تحلیل کوواریانس چندمتغیره و یکراهه با استفاده از نرم‌افزار SPSS26 برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین دو گروه آزمایش و کنترل در حافظه کاری نوجوانان تفاوت معناداری وجود دارد. اما در تنظیم هیجان تفاوت معناداری وجود نداشت.

پی‌آمد: نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند که مداخله ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه می‌تواند به‌عنوان مداخله‌ای موثر توسط روانشناسان، مشاوران مدارس و سایر متخصصان حوزه سلامت روان برای تقویت حافظه کاری نوجوانان به کار گرفته شود.

پریسا یآوری زاوه و احمد منصوری. اثربخشی ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری و تنظیم هیجان نوجوانان. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۴۰۳؛ ۱۳ (۳): ۱۷-۲۸

نحوه استناد به مقاله

پیاپی

نوجوانی دوره حساسی از زندگی است که با تغییرات اساسی در شناخت، هیجان و روابط اجتماعی همراه است و نقش مهمی در شکلگیری رفتارهای سالم دارد. [۱ تا ۴] این تغییرات نقش مهمی در رشد تنظیم هیجان دارند. [۵] هیجان‌ها به عنوان فرایندهای درونی با نیازها، انگیزش‌ها و شناخت‌های انسان‌ها مرتبط هستند. [۶] تنظیم هیجان نیز به تلاش برای تاثیرگذاری بر هیجان‌های خود یا دیگران اشاره دارد. همچنین فرایندی برای تعدیل برانگیختگی و ابراز هیجان است. [۷ تا ۹] این مهارت برای کنار آمدن نوجوانان با بسیاری از موقعیت‌ها و تغییرات هیجانی جدید و سازگاری روانی-اجتماعی مهم است. [۵] دشواری در تنظیم هیجان به مشکل افراد در آگاهی، فهم و پذیرش هیجان‌ها، کنترل رفتارهای تکانشی، رفتار مطابق با اهداف موردنظر هنگام تجربه هیجان‌های منفی و استفاده انعطاف‌پذیر از راهبردهای تنظیم هیجان در مواجهه با موقعیت‌ها اشاره دارد. [۱۰] اوایل نوجوانی دوره‌ای آسیب‌پذیر برای پریشانی هیجانی است که می‌تواند با دشواری در تنظیم هیجان و روابط اجتماعی همراه شود. [۱۱] بدتنظیمی هیجان نیز به مشکل در مدیریت و پاسخگویی به تجربه‌های هیجانی به روش سازگار یا موردقبول از نظر اجتماعی اشاره می‌کند. [۱۲] تنظیم هیجان ناسازگار، یکی از مولفه‌های مشترک در همه اختلال‌های روان‌شناختی است. [۱۳]

دوره نوجوانی می‌تواند با چالش‌هایی همراه شود که خطر مشکلات مربوط به سلامت روان، ناسازگاری اجتماعی و پیامدهای منفی مانند افت تحصیلی را افزایش دهد. با وجود این تقویت شایستگی هیجانی-اجتماعی از طریق برنامه‌های یادگیری اجتماعی-هیجانی می‌تواند از پیامدهای منفی جلوگیری کند و باعث گسترش و تداوم روابط سالم، افزایش توانایی مقابله با مشکلات و تداوم سلامت و بهزیستی کلی شود. [۱۴] کنترل زمان و چگونگی تجربه هیجان‌ها می‌تواند متاثر از فرایندهای شناختی سطح بالاتر مانند کارکردهای اجرایی باشد. پژوهش‌ها نیز این ایده را تایید کرده‌اند که سطوح بالاتر کارکردهای اجرایی می‌تواند تا حدی با کاربرد موثر راهبردهای تنظیم هیجان مرتبط باشد. [۱۵] کارکردهای اجرایی پایه‌ای برای خودتنظیمی فراهم و به نوجوانان در ایجاد مهارت‌های هیجانی-اجتماعی کمک می‌کنند که باعث مدیریت افکار، رفتار و هیجان‌ها و همچنین آمادگی برای انتقال بهتر به یادگیری می‌شود. [۱۵ تا ۱۸] طبق نظریه‌های رشدی عصبی رفتاری، کارکردهای اجرایی از کودکی تا نوجوانی به کمال می‌رسد که این خود می‌تواند زمینه خطرپذیری و آسیب‌شناسی روانی باشد. [۱۹] زیربنای تمامی کارکردهای اجرایی، حافظه کاری یا یک فضای شناختی است که می‌تواند به صورت همزمان اطلاعات را دست کاری و ذخیره کند. [۲۰] توجه روزافزون به رشد شناختی و بهزیستی اجتماعی و هیجانی نوجوانان سبب افزایش گزارش‌هایی از اثرات مثبت آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی بر عملکرد تحصیلی شده است. [۲۱] نتایج یک پژوهش نشان داد که یادگیری اجتماعی-هیجانی سبب افزایش شایستگی‌های اجتماعی-هیجانی می‌شود. [۲۲] گسترش این شایستگی‌ها به وسیله ارائه برنامه‌های مبتنی بر مدرسه می‌تواند راهبردی برای ارتقای رشد مثبت و جلوگیری از پیامدهای منفی باشد. [۱۴] این نوع یادگیری سبب می‌شود که افراد دانش، مهارت و نگرش‌هایی را برای گسترش هویت سالم، تنظیم هیجان، دستیابی به اهداف شخصی و جمعی، همدلی، ایجاد و تداوم روابط حمایت‌کننده و تصمیمات مسوولانه و مراقبتی کسب کنند و به کارگیرند. نتایج یک فراتحلیل نشان داد که برنامه یادگیری اجتماعی-هیجانی اثرات چشمگیری بر شایستگی‌های اجتماعی-هیجانی و سلامت روانی اجتماعی دارد. [۲۳] با وجود این بسیاری از برنامه‌های سنتی یادگیری اجتماعی-هیجانی از برنامه‌های درسی تشکیل شده‌اند که اغلب توسط مشاور مدرسه یا تسهیل‌کننده، هدایت می‌شود. این برنامه‌ها معمولاً گران هستند و به آموزش و پشتیبانی مداوم نیاز دارند. همچنین استقلال یا انتخاب فردی را محدود می‌کنند زیرا انطباق یا انحراف از آن به عنوان تهدیدی برای وفاداری به برنامه‌ها تلقی می‌شود و مدارس ممکن است مشکلاتی در اجرای آن‌ها، ادغام آن‌ها در طول روز و چند موقعیت و همچنین حفظ آن‌ها در طول زمان داشته باشند. این برنامه زمانی که معلم‌ها به نیازها و تجارب خاص دانش‌آموزان پاسخ می‌دهند، می‌تواند موثرتر باشد. معلم‌ها معتقدند که برنامه‌های درسی موجود یادگیری اجتماعی-هیجانی اغلب برای دانش‌آموزانشان طراحی نشده‌اند و این می‌تواند جذب آن‌ها را مشکل سازد. [۲۴]

علاوه بر آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی، یکی دیگر از روش‌هایی که در سال‌های اخیر برای بهبود و افزایش کارکردهای شناختی استفاده شده است، درمان توانبخشی شناختی است که باعث افزایش توانایی افراد در حافظه، توجه، زبان، کارکردهای اجرایی، حل مساله، سرعت شناختی و مهارت‌های فضایی می‌شود. [۲۵ و ۲۶] به دلیل رشد سریع فناوری،

کاپیتان لاگ یک مجموعه آموزشی برای ارتقای کارکردها و فرایندهای عالی شناختی و ابزاری برای توان بخشی شناختی است. [۳۲] این نرم افزار فرد را در نه حوزه از عملکردهای شناختی ارزیابی و با توجه به موقعیت فرد یک برنامه آموزشی پیشنهاد می دهد. [۳۳] از این نرم افزار برای سنین مختلف استفاده می شود. برای کودکان، نوجوانان و بزرگسالان به ترتیب سطح نقره ای، طلایی و الماس وجود دارد و بازی ها دارای سطوح ساده، متوسط و دشوار هستند. [۶]

از آن جاکه آموزش مهارت اجتماعی-هیجانی و کارکردهای اجرایی مانند حافظه کاری می تواند در تنظیم هیجان و سلامت روان افراد به ویژه نوجوانان نقش مهمی ایفا کند، می توان این مهارت ها را از طریق آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و مداخله های شناختی بهبود بخشید، اما با توجه به شکاف های موجود در آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و از طرفی پیشرفت فناوری و مداخله های مبتنی بر رایانه، مزایای آن و نبود پژوهشی منسجم برای ترکیب این دو روش، هدف این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری و تنظیم هیجان نوجوانان است.

مداخله های شناختی رایانه ای به طور قابل توجهی پیشرفت کرده اند. [۲۷] شواهد تجربی نیز نشان داده است که حافظه کاری را می توان از طریق آموزش شناختی رایانه ای بهبود بخشید. همچنین امروزه استفاده از بازی های رایانه ای به عنوان ابزاری برای آموزش مهارت های شناختی توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. [۲۸] بازی هایی که برای اهدافی خاص به جز سرگرمی طراحی می شوند، نقش مثبتی در بهبود کارکردهای اجرایی دارند و می توانند محیط پیچیده تری را برای به چالش کشیدن بیشتر شناخت نسبت به تمرین های سنتی فراهم آورند. [۲۹ و ۳۰] نتایج یک فراتحلیل نشان داد که بازی های شناختی می توانند حافظه کاری، عملکردهای اجرایی، حافظه کلامی و سرعت پردازش را حتی در سالمندان بهبود بخشند. [۳۰]

درمان های شناختی مبتنی بر رایانه همچنین به عنوان روشی کارآمد برای بهبود عملکردهای شناختی مراجعان استفاده می شود. [۳۱] این روش می تواند آموزش های فردی را با توجه به نیازهای مراجعان ارائه دهد. [۲۵] امکان استفاده از راه دور را برای افرادی که در دسترسی به مراقبت های بهداشتی با مشکلاتی مواجه هستند، فراهم می سازد. پلتفرم ها اشتراک گذاری داده ها را تسهیل می کنند و حتی می توان اهداف آموزشی را تعریف کرد یا پارامترهای آموزشی مانند سطح دشواری، مدت جلسه و تعداد جلسات را سفارشی سازی کرد. این برنامه ها می توانند گزارش هایی از نتایج آموزش یا درمان تهیه کنند. این ویژگی امکان نظارت بر عملکرد و بهبود هر کاربر را فراهم می سازد. از این نظر، برنامه های رایانه ای مدیریت داده ها و پیگیری کافی مداخله را تسهیل می کنند. یکی دیگر از ویژگی های برنامه های کامپیوتری لذت بخش و سرگرم کننده بودن آن ها است. به راحتی در دسترس هستند و به طور منظم و بدون نیاز به نظارت حرفه ای انجام می شوند. [۲۷] در این بین نرم افزار

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده ها شبه آزمایشی با طرح پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری آن شامل کلیه دانش آموزان نوجوان پسر مشغول به تحصیل شهر مشهد، در سال ۱۴۰۲ بود که تعداد سی نفر از دانش آموزان نوجوان یازده تا سیزده سال به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب و در دو گروه پانزده نفره آزمایش و کنترل جای داده شدند. ابتدا از میان مدارس پسرانه منطقه احمدآباد مشهد دو مدرسه شهید سردار سلیمانی و سید احمد خمینی به تصادف انتخاب شد و ابزارهای پژوهش بین دانش آموزان توزیع شد. پس از جمع آوری پرسشنامه ها و نمره گذاری، افرادی که نمره حافظه کاری پایین تر از چهارده دشواری در تنظیم هیجان بالاتر از چهارده داشتند به عنوان نمونه انتخاب و در دو گروه پانزده نفره کنترل و آزمایش قرار گرفتند. افراد گروه آزمایش، آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و برنامه توان بخشی شناختی رایانه محور به وسیله برنامه کاپیتان لاگ را دریافت کردند اما گروه کنترل تنها آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی را دریافت نمودند.

سنجش های ورود و خروج

ورود: شامل سن یازده تا سیزده سال و نداشتن مشکلات جسمی و روان شناختی خاص بود. **خروج:** شامل غیبت بیش از دو جلسه و شرکت در برنامه های آموزشی هم زمان بود. با وجود این افت یا ریزشی در تعداد افراد گروه ها اتفاق نیفتاد.

جدول (۱) خلاصه محتوای جلسه‌های آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی

جلسه‌ها/// محتوای جلسه
اول/// اجرای پیش‌آزمون، برقراری ارتباط اولیه، معرفی بیان قوانین و مقررات گروهی.
دوم/// خودآگاهی: مشاهده و شناخت هیجان‌های خود، درک محدودیت و شناسایی نقاط قوت و ضعف خود، وقوف بر توانایی و خصایص خود.
سوم/// خودآگاهی: فهمیدن اینکه هیچ‌کس کامل نیست و پذیرفتن خود به‌عنوان آدم ناقص، درک این‌که اشتباه کردن طبیعی است، خودپذیری.
چهارم/// آگاهی اجتماعی: تشخیص هیجان‌ها در شرایط گوناگون، یادگرفتن شیوه کنار آمدن با هیجان‌های ناخوشایند، یافتن واژگانی برای بیان آن‌ها.
پنجم/// همدلی: درک هیجان‌ها و علایق دیگران و مدنظر قرار دادن آن، درک تفاوت موجود در هیجان‌های افراد نسبت به پدیده‌های مختلف و احترام گذاشتن به آن.
ششم/// خود مدیریت: مدیریت خشم، نحوه کنترل اضطراب و استرس، آموزش روش مقابله و آرام‌سازی خود در هنگام فشار روانی.
هفتم/// خود مدیریت: کنترل هیجان، آموختن راهبردهای اثربخش برای کم کردن افکار و هیجان‌های منفی درباره عملکرد درسی.
هشتم/// تصمیم‌گیری مسوولانه: فهمیدن اینکه موقع تصمیمگیری چه نکاتی را باید در نظر بگیریم، آشنایی با مراحل تصمیمگیری، آشنایی با انواع تصمیم.
نهم/// مهارت ارتباطی: تشخیص راه‌های ایجاد رابطه خوب با دیگران، دوست شدن و نگهداشتن دوستی‌ها، افزایش کیفیت روابط میان فردی.
دهم/// مرور کلی و جمع‌بندی نهایی جلسه‌های قبلی، اجرای پس‌آزمون.

مقیاس صفر ممیز هفتاد صدم و برای خرده مقیاس‌ها از صفر ممیز هفتاد و هشت صدم تا صفر ممیز نود و یک صدم گزارش شده است. [۳۴] در پژوهش شمس‌آبادی و همکاران از ساختار شش‌عاملی آن حمایت شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه صفر ممیز هشتاد و پنج صدم و برای خرده مقیاس‌های فوق به‌ترتیب صفر ممیز هشتاد و شش صدم، صفر ممیز هشتاد و پنج صدم، صفر ممیز هفتاد و سه صدم، صفر ممیز شصت و پنج صدم، صفر ممیز هشتاد و یک صدم و صفر ممیز شصت و سه صدم بوده است. شاخص‌های تحلیل عاملی تاییدی نیز نشان‌دهنده روایی سازه خوب این مقیاس بوده است. [۳۵]

آزمون حافظه کاری: این آزمون شامل بیست و هفت جمله است که در شش بخش، از بخش دوجمله‌ای تا هفت‌جمله‌ای طبقه‌بندی شده و توسط دانیمن و کارپنتر در سال ۱۹۸۰ ساخته شده است. مهمترین ویژگی این آزمون سنجش هم‌زمان پردازش و اندوزش، دو بخش حافظه کاری، در حین انجام فعالیت‌های ذهنی است. جملات کم‌ویش سخت و غیر مرتبط با هم هستند که به‌صورت جدا و به‌ترتیب آورده می‌شود. شرکت‌کننده باید به جملات با دقت گوش دهد و ابتدا تشخیص دهد آیا جملات از نظر معنایی درست هستند یا خیر و سپس آخرین کلمه هر جمله را یادداشت کند. به هر پاسخ درست یک نمره تعلق می‌گیرد و به پاسخ‌های غلط یا سفید نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد. بالاترین نمره پنجاه و چهار و پایینترین، صفر هست. میزان ضریب همبستگی آزمون ظرفیت حافظه کاری با آزمون استعداد تحصیلی کلامی صفر ممیز پنجاه و نه صدم، آزمون سوال‌های واقعی صفر ممیز هفتاد و دو صدم و آزمون سوال‌های ضمایر اشاره صفر ممیز نود صدم گزارش شده است. [۳۶] اعتبار نسخه فارسی آزمون به شیوه همسانی درونی یا کودر-ریچاردسون صفر ممیز هشتاد و پنج صدم گزارش شده است. [۳۷]

نرم‌افزار کاپیتان لاگ: در مداخله توانبخشی شناختی رایانه محور ابتدا برای تمامی افراد گروه آزمایش نیم‌رخ ساخته شد. در جلسه اول

ملاحظات اخلاقی: شامل کسب رضایت آگاهانه و تمایل افراد برای شرکت در پژوهش، حفظ و تضمین حریم خصوصی، محرمانه ماندن اطلاعات شرکت‌کنندگان، داشتن حق انتخاب برای ادامه یا انصراف از شرکت در جلسات مداخله یا پاسخ‌دهی به ابزارهای پژوهش بود. گروه آزمایش و کنترل ده جلسه به‌مدت شصت دقیقه آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی دریافت کردند. علاوه بر این افراد گروه آزمایش هشت جلسه چهل و پنج دقیقه‌ای توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه با برنامه طرح‌ریزی‌شده در نرم‌افزار کاپیتان لاگ را هفته‌ای یک جلسه دریافت نمودند. پس از خاتمه جلسه‌ها، پس‌آزمون با ابزارهای پژوهش از هر دو گروه گرفته شد و از شرکت‌کنندگان در پژوهش تقدیر و تشکر شد. در بخش توصیفی از شاخص‌های آماری میانگین و انحراف معیار و در قسمت آمار استنباطی از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS26 استفاده شد.

ابزار پژوهش
فرم کوتاه مقیاس دشواری در تنظیم هیجان: یک ابزار خود گزارش‌دهی هجده ماده‌ای است که توسط کافمن و همکاران در سال ۲۰۱۶ و بر مبنای نسخه سی‌وشش ماده‌ای گراتز و رومر تدوین شده است. دارای شش خرده مقیاس پذیرفتن پاسخ‌های هیجانی، دشواری در انجام رفتار هدفمند، دشواری در کنترل تکانه، فقدان آگاهی هیجانی، دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم هیجانی و ابهام هیجانی است. هر ماده بر روی یک مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از یک یا تقریباً هرگز تا پنج یا تقریباً همیشه نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمره‌ها هجده تا نود است. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تاییدی حاکی از روایی سازه خوب این مقیاس بوده است. اعتبار آن به شیوه همسانی درونی برای کل

و با پیشرفت آن‌ها سطح و درجه دشواری افزایش پیدا می‌کرد. [۳۸، ۳۹] محتوای جلسه‌های آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی: در جدول شماره یک محتوای جلسه‌های آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی [۴۰] آمده است.

با فضای نرم‌افزار آشنا و نحوه انجام بازی‌ها تمرین شد. سپس یک برنامه با هشت بازی که بر تقویت حافظه کاری متمرکز است برای آن‌ها چیده شد. این بازی‌ها آهنگ‌های حيله گر، کدشکن، قدرت پازل، آلا مو را به خاطر بسپار، بازی مسابقه، ماشین من کجاست؟ گم شده و پیدا شده، شکارچی شاد بودند. در جلسه دوم افراد از سطح نقره‌ای شروع به بازی کردند که با توجه به سطح و عملکرد شخصی آن‌ها مراحل بعدی ارتقا پیدا می‌کرد. هر جلسه همین بازی‌ها انجام می‌شد

یافته‌ها

در جدول شماره دو و سه داده‌های جمعیت شناختی، یافته‌های توصیفی و همچنین نتایج آزمون شاپیرو-ویلک و لون آمده است. نتایج آزمون شاپیرو-ویلک برای متغیرهای پژوهش معنادار ($p > 0.01$) نبود، بنابراین متغیرهای پژوهش دارای توزیع نرمال هستند. نتایج آزمون لون نشان داد که واریانس همه متغیرهای پژوهش بین دو گروه برابر بوده و با یکدیگر تفاوت معنادار ($p > 0.05$) ندارند. بنابراین فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته شد. برای بررسی پیش فرض همگنی ماتریس واریانس-کوواریانس داده‌های پژوهش از آزمون باکس استفاده شد. نتایج نشان داد که این پیش فرض نیز ($p = 0.43$) شیب خط رگرسیون برای هر دو گروه در متغیر دشواری در تنظیم هیجان ($F = 2/38, p > 0.05$) یکسان است، اما این پیش فرض برای متغیر حافظه کاری ($F = 3/90, p < 0.05$) برقرار نیست. با توجه به نتایج فوق از

تحلیل کوواریانس یک‌راهه به جای تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شد. نتایج آزمون لون نشان داد که واریانس حافظه کاری ($F = 1/57, p = 0.22$) و تنظیم هیجان ($F = 3/50, p = 0.07$) بین دو گروه برابر بوده و با یکدیگر تفاوت معنادار ($p > 0.05$) ندارند، بنابراین فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته شد. پیش فرض یکسانی شیب خط رگرسیون برای هر دو گروه در متغیرهای حافظه کاری ($p = 0.10$) و تنظیم هیجان ($F = 0/86, p = 0.36$) برقرار است. نتایج تحلیل کوواریانس یک‌راهه در جدول شماره چهار آمده است. نتایج جدول چهار نشان می‌دهد که پس از کنترل اثر پیش آزمون، تفاوت نمره‌های پیش آزمون-پس آزمون دو گروه برای

متغیر حافظه کاری معنادار است و میانگین نمره‌های گروه آزمایش در متغیر حافظه کاری به طور معناداری بیشتر از گروه کنترل است. با وجود این، تفاوت نمره گروه آزمایش و کنترل در متغیر تنظیم هیجان معناداری نبود. میزان تاثیر این مداخله بر حافظه کاری صفر ممیز بیست و سه صدم بود.

بحث و نتیجه

نتایج پژوهش نشان داد که برنامه ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری نوجوانان اثر دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پیشین [۴۱ و ۴۲] همسو هست. کتس گلد و همکاران با بررسی اثربخشی یک برنامه جدید یادگیری اجتماعی-هیجانی بهبود قابل توجهی در کارکردهای اجرایی، دانش هیجان پذیری و کاهش مشکلات درونی شده مشاهده کردند اما تغییری در مهارت‌های اجتماعی مشاهده نکردند. [۴۱] گها و اسماعیل

جدول (۲) داده‌های جمعیت شناختی مربوط به افراد گروه آزمایش و کنترل

گروه	تحصیلات پدر-مادر					طبقه اجتماعی				
	بی سواد	ابتدایی و راهنمایی	سیکل	دیپلم	فوق دیپلم	کارشناسی ارشد	پایین	متوسط به پایین	متوسط	متوسط بالا
آزمایش	۰-۲	۵-۱	۳-۶	۳-۵	۰-۰	۲-۰	۴	۶	۳	۲
کنترل	۲-۱	۵-۳	۰-۶	۶-۲	۲-۱	۱-۲	۲	۴	۹	۰
کل	۵	۱۳	۱۵	۱۶	۳	۵	۶	۱۰	۱۱	۳

جدول (۳) یافته‌های توصیفی مربوط به نمره‌های حافظه کاری و تنظیم هیجان دو گروه آزمایش و کنترل

متغیر	مرحله	گروه	میانگین	انحراف معیار	آزمون شاپیرو- ویلک	آزمون لون
حافظه کاری	پیش آزمون	آزمایش	۱۱/۹۳	۱/۸۷	۰/۲۷	۰/۷۸
		کنترل	۹/۵۳	۲/۱۰		
	پس آزمون	آزمایش	۱۶/۷۳	۳/۲۱	۰/۳۴	
		کنترل	۱۲/۶۰	۲/۳۸		
تنظیم هیجان	پیش آزمون	آزمایش	۵۵/۸۰	۶/۳۷	۰/۱۰	۰/۰۸
		کنترل	۵۴	۷/۶۱		
	پس آزمون	آزمایش	۴۳/۸۰	۵/۶۰	۰/۵۰	
		کنترل	۴۵/۲۷	۷/۷۰		

جدول (۴) نتایج تحلیل کوواریانس یک‌راهه مربوط به متغیر حافظه کاری و تنظیم هیجان

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	p	مجذور اتا
حافظه کاری	گروه	۶۴/۶۷	۱	۶۴/۶۷	۰/۰۸	۰/۲۳
خطا	گروه	۲۱۵/۸۸	۲۷	۷/۹۹		
	کل	۶۸۰/۶	۳۰			
تنظیم هیجان	گروه	۲۹/۵۷	۱	۲۹/۵۷	۰/۰۶	۰/۰۲
خطا	گروه	۱۱۴۸/۷۲	۲۷	۴۲/۵۴	۰/۴۱	
	کل	۶۰۷۴/۸	۳۰			

در یافتند که یادگیری اجتماعی-هیجانی سبب بهبود حافظه کاری و توجه انتخابی دانش‌آموزان دارای مشکلات یادگیری می‌شود. [۴۲] خسرو تاش و ابوالمعالی الحسینی در پژوهش خود ضعف در شایستگی‌های اجتماعی-هیجانی را باعث نقص در حافظه، توجه، حل مساله و سایر ظرفیت‌های اجرایی می‌دانند. تاکید بر تقویت مهارت‌های اجتماعی-هیجانی می‌تواند بستری مناسب برای بهبود فعالیت‌های شناختی باشد. [۴۳] برایان‌ت حافظه کاری و یادگیری اجتماعی-هیجانی را به هم مرتبط می‌داند. حافظه کاری برای یادگیری و خودتنظیمی در نوجوانی حیاتی است زیرا مدیریت افکار، هیجان‌ها و رفتارها را برای افزایش بهزیستی، روابط مثبت و موفقیت شامل می‌شود. همچنین بند کلیدی یادگیری اجتماعی-هیجانی است. [۴۴] مستر و همکاران دریافتند که عملکرد حافظه کاری از نظر ظرفیت، سرعت و دقت با آغاز بلوغ به‌ویژه در سنین ده تا پانزده سالگی می‌تواند بهبود پیدا کند. حافظه کاری برای درک و در نظر گرفتن افکار، هیجان‌ها و دیدگاه‌ها دیگران نیز مهم است. [۴۵] از طرفی در پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نیز نقش ویژه‌ای ایفا می‌کند؛ زیرا آنان که حافظه کاری بهتری دارند موفقیت تحصیلی بیشتری خواهند داشت که این باعث انگیزه و اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌شود و این‌ها نیز اجزای مهم یادگیری اجتماعی-هیجانی هستند. [۴۶ و ۴۴] تمرکان دریافت که بین کارکردهای اجرایی و یادگیری اجتماعی-هیجانی به‌ویژه جابه‌جایی، کنترل هیجانی و حافظه کاری رابطه وجود دارد. [۱۸] نتایج این پژوهش نشان‌دهنده اثربخش بودن توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر حافظه کاری بوده که با نتایج پژوهش‌های قبلی همسو است. [۲۶، ۲۸، ۳۸ و ۴۶ تا ۴۹] زارع و همکاران اثربخش بودن توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر بهبود حافظه کاری و انعطاف‌پذیری

شناختی کودکان دارای اختلال یادگیری را نشان دادند. [۲۶] ویست و همکاران دریافتند که آموزش شناختی رایانه‌ای با نرم‌افزار کاپیتان لاگ بر بهبود حافظه کاری دانش‌آموزان موثر است. [۲۸] رویت‌وند غیاثوند و امیری مجد نیز اثربخش بودن نرم‌افزار شناختی کاپیتان لاگ را بر بهبود حافظه کاری دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری تایید کردند. [۳۸] نتایج پژوهش عبدالحمیدی و همکاران نشان‌دهنده بهبود بازداری پاسخ و حافظه کاری نوجوانان با گرایش به مصرف مواد بر اثر توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه بود. [۴۶] سلیمانی اسکویی و همکاران دریافتند که توانبخشی شناختی رایانه محور بر کارکردهای اجرایی توجه، حافظه کاری و بازداری پاسخ اثربخش است. [۴۷] یافته‌های میرزایی و همکاران نشان‌دهنده اثربخش بودن توانبخشی شناختی رایانه‌ای بر حافظه کاری و حل مساله دانش‌آموزان متوسطه بود. [۴۸] رسولی و همکاران اثربخش بودن برنامه بازتوانی و توانبخشی شناختی رایانه‌ای با نرم‌افزار کاپیتان لاگ را بر بهبود مولفه‌های حافظه کاری دانش‌آموزان با اختلال نارسایی توجه-بیش‌فعالی نشان دادند. [۴۹] ناظریه و نیکنام نشان دادند که آموزش بازی‌های رایانه‌ای شناختی بر حافظه کاری کودکان دارای بیش‌فعالی با نقص توجه اثربخش است. [۵۰]

در تبیین نتایج فوق می‌توان گفت که به‌دلیل نقش مهم حافظه کاری به‌عنوان یک مهارت شناختی مرتبط با موفقیت تحصیلی، امروزه توجه زیادی به کشف راه‌های تقویت و حمایت از آن می‌شود. یکی از آن رویکردهای امیدبخش آموزش از طریق کامپیوتر است. [۵۱] امروزه استفاده از بازی‌های رایانه‌ای در راستای آموزش مهارت‌های شناختی توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. [۲۸] فرض اساسی در برنامه‌های آموزش شناختی مبتنی بر رایانه این است که توانایی‌های شناختی می‌تواند به‌دلیل انجام مکرر وظایف چالشی، تقویت شود. [۵۲] برای انجام تکالیف و بازی‌ها در نرم‌افزار کاپیتان لاگ به درگیری حافظه کاری دیداری و شنیداری نیاز است. با انجام بازی‌ها و رفتن به مراحل بالاتر میزان این درگیری افزایش یافته و به‌دلیل همین تکرار و تمرین فعالیت‌ها، حافظه کاری در جریان این مداخله تقویت می‌یابد. [۵۳] مداخلات توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه به‌دلیل تنوع محرک‌های صوتی و تصویری می‌تواند برخی از مناطق مغز را که به حافظه کاری مربوط بوده یعنی مناطق حسی، قشر پیش‌پیشانی و مناطق حرکتی را به‌طور هم‌زمان درگیر کنند. این بخش‌ها به‌ترتیب در پردازش درون‌ادهای حسی، پیچیدگی‌های تکلیف و انتخاب راهبرد مناسب برای پاسخ و در نهایت عرضه بازخورد حرکتی دخیل هستند. [۵۴] این مداخلات به‌علت برانگیختگی پیاپی قسمت‌های کمتر فعال مغز می‌توانند تغییرات سیناپسی پایداری را به‌وجود آورند. [۵۵] اصل اساسی در رویکردهای توانبخشی شناختی، انعطاف‌پذیری عصبی است که به معنای تغییر در تشکیلات مغز و کارکرد شبکه عصبی و همچنین

ایجاد یا هرس سیناپس های جدید و قدیمی هست. بنابراین تغییرات حاصل شده از این نوع مداخله می تواند پایدار باشد. [۶] ویژگی برنامه ها و جذابیت بازی ها ممکن است به دلیل انگیزه و علاقه افراد یکی از علت های احتمالی اثر بخشی این نوع مداخله باشد. [۵۶] بنابراین نرم افزار کاپیتان لاگ به علت داشتن بازی ها و تکالیفی که در سطوح ساده تا دشوار و به صورت اختصاصی عرضه می شوند و همچنین به علت ایجاد چالش هایی مداوم و جذاب با ماهیت تکرار و تمرین در حوزه های شناختی و ایجاد انگیزه و حس رقابت در افراد، قادر است فعالیت های مغز را بیشتر کند و بر اساس اصل انعطاف پذیری مغز باعث بهبود حافظه کاری افراد شود. [۴۶] اگرچه نتایج پژوهش حاضر نشان داد که به لحاظ بالینی برنامه ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه و همچنین آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی سبب کاهش دشواری در تنظیم هیجان شده اند، اما این تفاوت ها به لحاظ آماری معنی دار نیست. در واقع نتایج نشان داد که برنامه ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر دشواری در تنظیم هیجان نوجوانان اثر بخش نبوده و این نتایج با نتایج پژوهش های قبلی ناهمسو است. [۵۳، ۵۷ تا ۵۹] گرین و همکاران دریافتند که برنامه یادگیری اجتماعی-هیجانی مبتنی بر کلاس درس بر تنظیم هیجان دانش آموزان متوسطه اثر بخش است. [۱۴] احمدپور ترکی و همکاران گزارش کردند که آموزش شایستگی اجتماعی-هیجانی می تواند توانایی دانش آموزان در شناسایی، بیان و تنظیم هیجان را افزایش دهد. [۵۸] صدری دمیرچی و اسماعیلی قاضی ولوئی دریافتند که برنامه آموزش مهارت های اجتماعی-هیجانی بر تنظیم شناختی هیجان در کودکان با اختلال یادگیری خاص موثر است. [۵۹] کاسکن تاثیر مثبت آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی بر خودتنظیمی و تنظیم هیجان بچه های دبستانی را نشان داد. [۵۷] فتح آبادی و همکاران دریافتند که توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه می تواند بر درک هیجان دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری ویژه اثر بخش باشد. [۵۳]

در تبیین اثر بخش نبودن برنامه ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه بر تنظیم هیجان نوجوانان، می توان گفت که پژوهش های پیشین تنها اثر بخشی یکی از روش های درمانی را بررسی نموده و هیچ کدام از روش ترکیبی استفاده نکردند. از طرفی در این پژوهش ها گروه کنترل هیچ مداخله ای دریافت نکردند اما در پژوهش حاضر گروه کنترل آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی را دریافت نمودند. بنابراین هر دو گروه در شرایط یکسان این آموزش را دریافت کردند و این نشان می دهد که مداخله ترکیبی و همراه شدن توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه نتوانسته بر تنظیم هیجان تاثیر داشته باشد. اگرچه پژوهش های متعددی رابطه حافظه کاری و تنظیم هیجان را نشان می دهند، [۱۳] اما پژوهش های کمی به طور مستقیم

اثر بخشی این مداخلات را بر تنظیم هیجان مورد بررسی قرار داده اند و زمینه پژوهشی برای اثر بخشی توان بخشی شناختی مبتنی بر رایانه که مستقیم تنظیم هیجان در نوجوانان را بررسی کند، بسیار محدود است. نمونه برخی از این پژوهش ها دانش آموزان با اختلال یادگیری ویژه را انتخاب کردند اما این پژوهش بر روی یک نمونه غیر بالینی انجام شد. از سویی دیگر، فتح آبادی و همکاران در پژوهش خود درک و پردازش هیجان ها را نیازمند فرایندهای شناختی از جمله تفکر، توجه و حافظه می دانند که ابتدا توجه به هیجان ها و احساس ها نیاز است و سپس به استفاده از اطلاعاتی نیاز است که درباره هیجان ها در حافظه وجود دارد و به وسیله آن محرک های دریافتی پردازش می شود. [۵۳] همچنین مداخله اجرا شده در پژوهش آنان بر حافظه و توجه متمرکز بوده اما در این پژوهش تمرکز بر تقویت حافظه کاری بود. می توان این را یکی از دلایل احتمالی در اثر بخش نبودن این مداخله ترکیبی بر تنظیم هیجان دانست. البته باید توجه داشت که در این پژوهش از نرم افزار کاپیتان لاگ استفاده شد که تمرکز اصلی آن بر افزایش کارکردها و فرایندهای شناختی است. [۳۲] اگر در پژوهش های بعدی از سایر نرم افزارها یا بازی های دیجیتالی متمرکز بر تنظیم هیجان که باعث آموختن راهبردهای تنظیم هیجان در محیط های شبیه سازی می شوند، استفاده شود احتمال تغییر در نتایج محتمل است. در نهایت می توان گفت که آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی روشی امیدوارکننده برای دستیابی به شایستگی های اجتماعی-هیجانی و همچنین مقابله با چالش های روزانه، سلامت و بهزیستی کلی است. [۱۴ و ۶۰] امروزه با توجه به رشد روزافزون فناوری و ادغام آن با زندگی بشر به خصوص نوجوانان، می توان از مزایای آن در جهت رشد و سلامت روان دانش آموزان به خصوص

شهر مشهد، در تعمیم نتایج به دیگر گروه‌های سنی، جنسی و مکانی محدودیت‌هایی وجود دارد. مقطعی بودن پژوهش، امکان پیگیری طولانی‌مدت و بررسی دقیق‌تر نتایج حاصله و نتیجه‌گیری درباره پایداری نتایج درمانی را محدود ساخت.

پیشنهادهای: پژوهش‌های آتی می‌تواند در مورد هر دو جنس، گروه‌های سنی و مقاطع تحصیلی مختلف اجرا شود. همچنین اثربخشی ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه برای گروه‌های بالینی و با نرم‌افزارهای متفاوت انجام شود. در پژوهش‌های آینده با دوره‌های پیگیری به بررسی دقیق‌تر و ماندگاری اثرات این مداخله ترکیبی بر متغیرهای پژوهش پرداخته شود. پیشنهاد می‌گردد که با توجه به اثربخش بودن این مداخله ترکیبی روانشناسان، مشاوران مدارس و سایر متخصصان حوزه سلامت روان از آن برای تقویت حافظه کاری نوجوانان استفاده کنند. می‌توان با گنجاندن آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و بازی‌های جدی که با هدف تقویت مهارت‌ها طراحی شده‌اند در سرفصل دروسی مانند تفکر و پژوهش و همچنین کار و فناوری و عرضه آموزش‌های لازم به معلمان در کارگاه‌های تخصصی و دوره‌های ضمن خدمت از این مداخله استفاده نمود.

سپاسگزاری: از تمامی افراد شرکت‌کننده در این پژوهش تقدیر و تشکر می‌شود.

تضاد منافع: هیچ نوع تضاد منافی (چه نویسندگان با یکدیگر و چه با افرادی خارج از گروه نویسندگان و چه با سازمان‌ها) وجود ندارد.

در محیط‌های روستایی و مکان‌هایی که دسترسی به خدمات برای آنان محدود است، استفاده کرد. از مزایای استفاده از مداخلات توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه می‌توان به در دسترس بودن، مقرون به صرفه بودن، ارائه پاسخ‌های تطبیقی بر اساس عملکرد هر فرد، جمع‌آوری داده‌ها و ارائه بازخوردهای آنی اشاره کرد. [۶۱] همچنین می‌توان آن را با مداخلات سنتی ترکیب کرد چراکه روش‌های ترکیبی مزایایی همچون داشتن هزینه کمتر و افزایش دسترسی به محتوا دارد. رویکردهای ترکیبی بسیار نوآورانه بوده و می‌تواند امکان بهره‌مندی از مزایای هر دو آموزش یا درمان را فراهم کند. [۶۲] بنابراین مداخله ترکیبی آموزش یادگیری اجتماعی-هیجانی و توانبخشی شناختی مبتنی بر رایانه را می‌توان به عنوان یک رویکرد ترکیبی به کاربرد و بنابر نتایج به دست آمده این مداخله ترکیبی بر حافظه کاری نوجوانان اثربخش هست اما بر تنظیم هیجان اثری ندارد.

راه بست‌ها: به علت محدود بودن نمونه آماری به دانش‌آموزان پسر یازده تا سیزده سال

منابع

References:

1. Ziapour A, Sharma M, NeJhaddadgar N, Mardi A, Tavafian SS. Study of adolescents' puberty, adolescence training program: The application of intervention mapping approach. International quarterly of community health education. 2021;42(1):5-14. <https://doi.org/10.1177/0272684X20956485>
2. van Sluijs EM, Ekelund U, Crochemore-Silva I, Guthold R, Ha A, Lubans D, et al. Physical activity behaviours in adolescence: current evidence and opportunities for intervention. The Lancet. 2021;398(10298):429-42. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(21\)01259-9](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(21)01259-9)
3. Sawyer SM, Azzopardi PS, Wickremarathne D, Patton GC. The age of adolescence. The Lancet Child & Adolescent Health. 2018;2(3):223-8. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
4. Herd T, Kim-Spoon J. A systematic review of associations between adverse peer experiences and emotion regulation in adolescence. Clinical Child and Family Psychology Review. 2021;24(1):141-63. <https://doi.org/10.1007/s10567-020-00337-x>
5. Fombouchet Y, Pineau S, Perche C, Lucenet J, Lannegrand L. The development of emotion regulation in adolescence: What do we know and where to go next? Social Development. 2023;32(4):1227-42. <https://doi.org/10.1111/sode.12684>
6. Hosseini SF, Bahramipour Isfahani M. Effectiveness of Captain's log cognitive rehabilitation program on visual working memory, attention skills, processing speed and fluid reasoning of students ages 8-12 years in Isfahan. Neuropsychology. 2021;7(24):37-58. [Persian]. <https://doi.org/10.30473/clp-sy.2021.56386.1578>
7. Smith MR, Seldin K, Galtieri LR, Alawadhi YT, Lengua LJ, King KM. Specific emotion and momentary emotion regulation in adolescence and early adulthood. Emotion. 2023;23(4):1011. <https://doi.org/10.1037/emo0001127>

8. McRae K, Gross JJ. Emotion regulation. *Emotion*. 2020;20(1):1-9. <https://doi.org/10.1037/emo0000703>
9. Harrington EM, Trevino SD, Lopez S, Giuliani NR. Emotion regulation in early childhood: Implications for socioemotional and academic components of school readiness. *Emotion*. 2020;20(1):48. <https://doi.org/10.1037/emo0000667>
10. Gratz KL, Roemer L. Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. 2004;26:41-54. <https://doi.org/10.1023/B:JOBA.0000007455.08539.94>
11. Demkowicz O, Panayiotou M, Qualter P, Humphrey N. Longitudinal relationships across emotional distress, perceived emotion regulation, and social connections during early adolescence: a developmental cascades investigation. *Development and Psychopathology*. 2024;36(2):562-77. <https://doi.org/10.1017/s0954579422001407>
12. Sáez-Suanes GP, García-Villamizar D, Del Pozo Armentia A. The role of intellectual disability and emotional regulation in the autism-depression relationship. *Autism*. 2023;27(7):1960-7. <https://doi.org/10.1177/13623613231161881>
13. Barkus E. Effects of working memory training on emotion regulation: Transdiagnostic review. *PsyCh journal*. 2020;9(2):258-79. <https://doi.org/10.1002/pchj.353>
14. Green AL, Ferrante S, Boaz TL, Kutash K, Wheelon-Reece B. Social and emotional learning during early adolescence: Effectiveness of a classroom-based SEL program for middle school students. *Psychology in the Schools*. 2021;58(6):1056-69. <https://doi.org/10.1002/pits.22487>
15. Mohammed AR, Kosonogov V, Lyusin D. Is emotion regulation impacted by executive functions? An experimental study. *Scandinavian Journal of Psychology*. 2022;63(3):182-90. <https://doi.org/10.1111/sjop.12804>
16. Mehmanpazir M, Farrokhi N. Executive function, emotion regulation and working memory in students with and without anxiety. *Journal of Educational Psychology Studies*. 2021;18(44):19-1. [Persian]. <https://doi.org/10.22111/jeps.2021.6535> https://jeps.usb.ac.ir/article_6535.html?lang=en
17. Silvers JA. Adolescence as a pivotal period for emotion regulation development. *Current Opinion in Psychology*. 2022;44:258-63. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.09.023>
18. Temircan Z. Assessment of executive functioning and social emotional learning among adolescents. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*. 2022;14(Suppl. 1):286-92. <https://doi.org/10.18863/pgy.1172105>
19. Tervo-Clemmens B, Calabro FJ, Parr AC, Fedor J, Foran W, Luna B. A canonical trajectory of executive function maturation from adolescence to adulthood. *Nature Communications*. 2023;14(1):6922. <https://doi.org/10.1038/s41467-023-42540-8>
20. Li S. Working memory and second language writing: A systematic review. *Studies in Second Language Acquisition*. 2023;45(3):647-79. <https://doi.org/10.1017/S0272263123000189>
21. Bai B, Shen B, Wang J. Impacts of social and emotional learning (SEL) on English learning achievements in Hong Kong secondary schools. *Language Teaching Research*. 2024;28(3):1176-200. <https://doi.org/10.1177/13621688211021736>
22. Ahmed I, Hamzah AB, Abdullah MNLYB. Effect of Social and Emotional Learning Approach on Students' Social-Emotional Competence. *International Journal of Instruction*. 2020;13(4):663-76. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1270686>
23. Van de Sande MC, Fekkes M, Kocken PL, Diekstra RF, Reis R, Gravesteyn C. Do universal social and emotional learning programs for secondary school students enhance the competencies they address? A systematic review. *Psychology in the Schools*. 2019;56(10):1545-67. <https://doi.org/10.1002/pits.22307>
24. Bailey R, Stickle L, Brion-Meisels G, Jones SM. Re-imagining social-emotional learning: Findings from a strategy-based approach. *Phi Delta Kappan*. 2019;100(5):53-8. <https://doi.org/10.1177/0031721719827549>
25. Quan W, Liu S, Cao M, Zhao J. A comprehensive review of virtual reality technology for cognitive rehabilitation in patients with neurological conditions. *Applied Sciences*. 2024;14(14):6285. <https://doi.org/10.3390/app14146285>
26. Zare H, Chorami F, Sharifi A. Effectiveness of computerized cognitive rehabilitation on working memory and cognitive flexibility among children with Learning Disorder (LD). *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*. 2020;8(15):1-18. [Persian] <https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2020.20055.2030> https://asj.basu.ac.ir/article_3481.html?lang=en
27. Irazoki E, Contreras-Somoza LM, Toribio-Guzmán JM, Jenaro-Río C, Van der Roest H, Franco-Martín MA. Technologies for cognitive training and cognitive rehabilitation for people with mild cognitive impairment and dementia. A systematic review. *Frontiers in Psychology*. 2020;11:648. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00648>
28. Wiest DJ, Wong EH, Bacon JM, Rosales KP, Wiest GM. The effectiveness of computerized cognitive

training on working memory in a school setting. *Applied Cognitive Psychology*. 2020;34(2):465-71. <https://doi.org/10.1002/acp.3634>

29. Abd-Alrazaq A, Alhuwail D, Ahmed A, Househ M. Effectiveness of serious games for improving executive functions among older adults with cognitive impairment: Systematic review and meta-analysis. *JMIR Serious Games*. 2022;10(3):e36123. <https://doi.org/10.2196/36123>

30. Bonnechère B, Langley C, Sahakian BJ. The use of commercial computerised cognitive games in older adults: a meta-analysis. *Scientific Reports*. 2020;10(1):15276. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-72281-3>

31. Klojčnik M, Bakracevic K. The effectiveness of computerized cognitive remediation therapy (CCRT) for deficits in attention and executive functions in depression: A pilot study. *Applied Neuropsychology: Adult*. 2023;30(3):306-14. <https://doi.org/10.1080/23279095.2021.1941965>

32. Niroomand M, Rezaei Dehnavi S, Etemadifar M. The effectiveness of captain Log cognitive rehabilitation software on prospective and retrospective memory in people with multiple sclerosis. *Research in Cognitive and Behavioral Sciences*. 2021;10(2):177-88. [Persian]. <https://doi.org/10.22108/cbs.2022.131283.1590> https://cbs.ui.ac.ir/article_26384.html?lang=en

33. Esmailzadeh Roozbahani A, Behroozi N, Omidian M, Maktabi G. The effect of computerized cognitive rehabilitation (CCR) on verbal skills of the students with mathematical learning disorder. *Iranian Journal of Learning and Memory*. 2021;4(13):38-46. <https://doi.org/10.22034/iepa.2021.136018>

34. Kaufman EA, Xia M, Fosco G, Yaptangco M, Skidmore CR, Crowell SE. The difficulties in emotion regulation scale short form (DERS-SF): Validation and replication in adolescent and adult samples. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. 2016;38:443-55. <https://doi.org/10.1007/s10862-015-9529-3>

35. Shamsabadi A, Ahi Q, Bahreinian SA, Mansouri A, Shahabizadeh F. The mediating role of difficulties in emotion regulation and personality organization in the relationship between object relations and non-suicidal self-injury. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*. 2023;12(6):151-62. [Persian]. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.2383353.1402.12.6.15.9> <https://frooyesh.ir/article-1-4498-en.html>

36. Daneman M, Carpenter PA. Individual differences in working memory and reading. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*. 1980;19(4):450-66. [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(80\)90312-6](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(80)90312-6)

37. Mojtabazadeh M, Asadzadeh H, Karimi Y, Delavar A. The relationship between working memory, anxiety and students academic performance. *Journal of Educational Psychology*. 2021;1(12):59-74. <https://doi.org/10.1007/s11145-024-10520-z>

38. Ghiasvand NR, Amiri Majd M. Effectiveness of captain's log cognitive software on visual-spatial perception of students with specific learning disorders. *Journal of Exceptional Children*. [Persian]. 2019;19(1):5-14. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.16826612.1398.19.1.5.9> <https://joec.ir/article-1-749-en.html>

39. Samnia Z, Livarjani S, Hassan Pashaei L. Educational effect of captain log software on working memory, processing speed and cognitive flexibility in children with attention deficit/hyperactivity disorder. *Neuropsychology*. [Persian]. 2021;7(26):115-30. <https://doi.org/10.30473/clpsy.2021.58416.1598> https://clpsy.journals.pnu.ac.ir/article_8153.html?lang=en

40. Khodam Z. The effectiveness of social-emotional learning program training on self-concept and academic achievement of students with learning disabilities. Tehran University; 2017. [Persian]. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/bf43b07a0bd5b98e25bc4468f3b587f3>

41. Kats Gold I, Kopelman-Rubin D, Mufson L, Klomek AB. I can succeed for preschools: A randomized control trial of a new social-emotional learning program. *Early Education and Development*. 2021;32(3):343-59. <https://doi.org/10.1080/10409289.2020.1755777>

42. Ismail S, Geha M. The effect of emotional intelligence, working memory, and selective attention on reading comprehension of students with learning difficulties in Lebanese inclusive schools. *Journal of Studies in Language, Culture and Society (JSLCS)*. 2022;5(2):74-91. <https://asjp.cerist.dz/en/article/214941>

43. Khosrotash P, Abolmaali Alhosseini K, Hashemian K. Studying the effectiveness of integrative instruction in the executive function, and the collaborative for academic, social and emotional learning on the general mathematical performance: A case study of female students with mathematical learning disability. *International journal of psychology (IPA)*. 2019;13(1):107-32. https://www.researchgate.net/publication/337294867_Studying_The_Effectiveness_of_Integrative_Instruction_in_the_Executive_Function_and_the_Collaborative_for_Academic_Social_and_Emoional_Learning_on_the_General_Mathematical_performance_A_Case_Study_of

44. Bryant M. Supporting working memory development in schools during adolescence. M.Ed. Literature Reviews. 2023. https://digitalcommons.tacoma.uw.edu/med_theses/21

45. Master SL, Eckstein MK, Gotlieb N, Dahl R, Wilbrecht L, Collins AG. Disentangling the systems contributing to changes in learning during adolescence. *Developmental Cognitive Neuroscience*. 2020;41:100732. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2019.100732>

46. Abdolmohamamadi K, Mohammadzadeh A, Ghadiri Sourman Abadi F. The effectiveness of computerized cognitive rehabilitation in improving response inhibition and working memory in adolescents with

- tendency to substance use. *Research on Addiction*. 2023;16(66):71-90. [Persian] <http://dx.doi.org/10.52547/etiadjohi.16.66.71>
47. Soleimani Oskuei S, Rezaei A, Mohammadzadeh A. The effectiveness of computer-based cognitive rehabilitation on brain executive functions (attention, working memory, response inhibition) among children with reading disorders. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*. 2022;10(19):107-33. <https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2022.25075.2381>
 48. Mirzaie V, Tabatabaee SM, Makvand Hosseini S. The effectiveness of computer-based cognitive rehabilitation on working memory and problem solving of high school students. *Cognitive Psychology Journal*. 2022;9(4):122-36. [Persian]. <http://jcp.khu.ac.ir/article-1-3457-en.html>
 49. Rasuli M, Rezayi S, Nikkhoo F, Sharifi Daramadi P. Investigating the effectiveness of computer-assisted cognitive rehabilitation on the working memory components of students with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Psychology of Exceptional Individuals*. 2023;13(51):25-48. <https://doi.org/10.22054/jpe.2023.73985.2581>
 50. Nazeriyeh E, Niknam M. Working memory of children with attention deficit/hyperactivity disorder: Comparing the effectiveness of computerized cognitive games with play therapy based on cognitive rehabilitation. *Journal of Psychological Studies*. 2023;19(1):79-92. [Persian]. <https://doi.org/10.22051/psy.2023.42661.2744> https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_7137.html?lang=en
 51. Alloway TP, Bibile V, Lau G. Computerized working memory training: Can it lead to gains in cognitive skills in students? *Computers in Human Behavior*. 2013;29(3):632-8. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.10.023>
 52. Oldrati V, Corti C, Poggi G, Borgatti R, Urgesi C, Bardoni A. Effectiveness of computerized cognitive training programs (CCTP) with game-like features in children with or without neuropsychological disorders: a meta-analytic investigation. *Neuropsychology Review*. 2020;30(1):126-41. <https://doi.org/10.1007/s11065-020-09429-5>
 53. Fathabadi J, Nejati V, Nazarboland N, Sadeghi firooz abadi V, Nazarzadeh Gigloo S. The effect of computer-based cognitive rehabilitation on the cognitive regulation of emotion and understanding of emotion in students with specific learning disabilities. *Cognitive Psychology Journal*. 2023;11(1):61-75. [Persian]. <http://jcp.khu.ac.ir/article-1-3672-en.html>
 54. Salehi M, Pooragha Roodbardeh F, Kafie SM. The effect of computer-assisted cognitive rehabilitation based on working memory on improving the executive functions of students with specific learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2024;13(2):32-45. <https://doi.org/10.22098/jld.2024.14448.2146> https://jld.uma.ac.ir/article_2847.html?lang=en
 55. Ostadpour M, Emadian O, Fakhri MK. Comparing the effectiveness of computerized cognitive rehabilitation and practical neuropsychological exercises on working memory and clinical symptoms of children with attention deficit/hyperactivity disorder. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 2024;11(2):18-33. [Persian]. <http://dx.doi.org/10.32598/shenakht.11.2.18>
 56. Ranjbar M, Hassanzadeh S, Arjmandniya A. The effect of computerized cognitive rehabilitation tasks (RAHA) on cognitive processes in children with executive dysfunction. *Neuropsychology*. 2021;6(4):21-32. [Persian]. <https://doi.org/10.30473/clpsy.2020.54973.1568>
 57. Coskun KS. Evaluation of the socio emotional learning (SEL) activities on self-regulation skills among primary school children. *The Qualitative Report*. 2019. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2019.3064>
 58. Ahmadpour Torki Z, Hakim Javadi M, Soltani Shal R. Effectiveness of social-emotional competence training on problem solving, aggression and optimism of students with low economic socio-economic status. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2018;5(2):107-18. [Persian] <https://childmentalhealth.ir/article-1-290-en.html>
 59. Sadri Damirchi A, Esmaili Ghazivaloii F. Effectiveness of social-emotional skills training on cognitive emotion regulation and social skills in children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2016;5(4):59-86. [Persian]. https://jld.uma.ac.ir/article_433.html?lang=en
 60. Duong J, Bradshaw CP. Links between contexts and middle to late childhood social-emotional development. *American Journal of Community Psychology*. 2017;60(3-4):538-54. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12201>
 61. Ge S, Zhu Z, Wu B, McConnell ES. Technology-based cognitive training and rehabilitation interventions for individuals with mild cognitive impairment: A systematic review. *BMC Geriatrics*. 2018;18:1-19. <https://doi.org/10.1186/s12877-018-0893-1>
 62. Fitzpatrick M, Nedeljkovic M, Abbott J-A, Kyrios M, Moulding R. "Blended" therapy: The development and pilot evaluation of an internet-facilitated cognitive behavioral intervention to supplement face-to-face therapy for hoarding disorder. *Internet Interventions*. 2018;12:16-25. <https://doi.org/10.1016/j.invent.2018.02.006>